

מורה אחרת אלף יגללו הספר מורה עד שיגיעו לשם, כן נראה לי: קמדה א להגביה קו"ו. שנאמר (שמות יט, יט) משה ידבר והאלקים יענו בקול, בקולו של משה (נצרות מה, ב): ב ש"א יאמרו. והא ללא חיישין שיאמרו לנצרות שהן כתובות בתורה, כמו שכתוב סימן קל"ט סעיף ד', י"ל דתרגום יש לחוש שפיר שיאמרו שכתוב בתורה, מפני שהוא פירוש התורה, ועיין מה שכתבתי שם [ס"ק ו]:

קמו א אסור לצאת. אפילו צין פסוק לפסוק (טור). ופקא מינה נשנועות (ב) שאומרים אלקמות: ב שפיר דמי. דוקא (ב) לזוך גדול (סדר היום סדר קריאת התורה בשבת): ג כיון שהתחיל. וזה דעת הרמב"ם (תפילה יב, ט), ופסע הגמרא (סוטה לט, א) והפוסקים משמע דמשפעת ספר מורה אסור. וצ"ס (ד"ה ומ"ש וכן) פסק דצין גברא לגברא מותר, ונפרט האידנא שמאריכין צמי שצ"ך: ד אפילו בדברי תורה. אפילו להורות לאדם ששואל לפי שעה,

בו ש"ש גברי. משמע דהראשון אסור לקרות בספר מורה השלישית. ומינה דלנו רואין נוהגין דאף מי שקרא בתורה עולה למפטיר בספר תורה שניה. ונראה לי דלאו מנהג הגון [הוא] א, ויש למחות צדן, עכ"ל הב"ח (ד"ה א"ן). ולא ראיתי שום הוכחה לדבריו, ד"ל דאין הכי נמי אם אין שם אחר היודע להפטיר דרשאי הראשון לקרות למפטיר (ועיין סימן רפ"ב סעיף ה'), אלף דהגמרא [יומא ע, ב] איירי כשיש שם יודעים, ומשמיענו מניין הקוראין כדחשיב התם טובא צמגילה דף כ"ט [ע"ב]. ועוד קשה (ב) לדבריו הוה ליה לתרץ מאי דמקשה לעיל מינה למה נקט הטור ג' גברי, הוה ליה לתרץ דלמא לאשמעינן דהראשון אסור לקרות בספר מורה השלישי, עיין שם צ"ח. ולכן נראה לי דשרי, לדיכא פגמא אלף כשקורא צמניהם זה אחר זה דלמרינן למה לא קרא צראשון אלף שחקר הפרשה זו, אבל כשהפסיק צמיהם הוה השציעו לא יקרא למפטיר בספר

- סימן קמדה**
- דיני המתרגמן. ובו ג' סעיפים:
- א** בימי חכמי התלמוד (א) היו נוהגים לתרגם כרי שיבינו העם: (א) אין (א) הקורא רשאי לקרות לתורגמן יותר מפסוק אחד (ב) ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי המתרגם (ב) ואין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מהמתרגם ולא המתרגם יותר מהקורא (ב) ואין הקורא רשאי לסייע למתרגם בלא יאמרו תרגום כתוב בתורה:
- ב** קמן מתרגם על ידי גדול אבל אינו כבוד לגדול שיתרגם על ידי קמן:
- ג** האידנא לא נהגו לתרגם משום דמה תועלת בתרגום כיון שאין מבינים אותו:

קמה א. מגלה כ"ג [ע"ב]:
שם [ד]:
תוספות צמגילה שם [ד"ה א] והביאו הטור: קמו א. נצרות מ' [ע"ב]:
סוטה ל"ט [ע"א]:
* רבינו יונה נצרות ד, א ד"ה רבי אצטו:
הרשב"א צמגילה [מ"א סימן ר"ן]:
רש"י שם [הוא] טור, תוספות נצרות מ, א י"ה רב הוה הכהן וימיונות תפילה יב אות ג, י"א שם פ"א סימן ג, מרדכי וס דמו טו, בעל הלכות סימן לט בשם רבינו שמחה:
ג. בעל הלכות גדולות ריש הלכות דברי טור, הוה ר"ף מגילה יד, ג, מרדכי שם, הגהות אשרי שם:
הרי"ף שם [נצרות]:
א, מגילה יד, ב, הביאו הטור [ורמב"ם תפילה יב, ט]:

סימן קמו

שלא לדבר בשעת הקריאה. ובו ד' סעיפים:

א אסור לצאת ולהניח ספר תורה כשהוא פתוח אבל בין גברא (א) לגברא ב שפיר דמי: ל. ג כיון שהתחיל הקורא לקרות בספר תורה (א) אסור לספר ד אפילו (ב) בדברי תורה י' אפילו בין גברא (א) לגברא (ב) ואפילו אם השלים הוא הפרשה ויש מתירים ל' לזנוס (פירוש ללמוד) בלחש (ה) ויש אומרים שאם יש עשרה י' דצייתי (פירוש שמשמין לבם) (א) לספר תורה מותר לספר (הגה) (ב) צדנני מורה: ויש מתירים למי שתורתו אומנותו

ערך לחם למהריק"ש

קמה ספ"א אין הקורא וכו'. ולא יתרגם חזן עלמו אם אין אחר עומד צמקמו: במו [ואין הקורא רשאי לסייע]. אינו ראוי לקרות בתורה על פה עם השלח יצטר ונכל מקום אין גוערין צמי שקורא, רד"י סימן קל"ה [מ"ד סימן קלה]: קמו ספ"ב מותר לספר וכו'. צדנני מורה:

צינונים לרמ"א

סו"ב ב"ר [ד"ה גרסין] פסק ואלן בשם מהר"י אברהם:

עמרת זקנים

[מ"א אסור לספר אפילו בדברי תורה אפילו בין גברא לגברא [כיון ויש מתירים לפי שתורתו אומנותו. והיינו דדוקא מי זהו סגו נהור כמו רב ושהו ואינו מחויב בקריאת תורה דבריו שבכתב או תה רשאי לאומרו על פה יעין ט, ב], אבל מי שאינו גי נהור אסור [כן כתב ר"ד יונה פרק קמא ברכות דף ר' ע"א ד, א ד"ה רב שם]:

באר היטב

קמו (א) לגברא. דוקא לזוך גדול, סדר היום, [מ"א ס"ק ב]. והעולה לתורה מותר לדרוש, אם הוא לשם שמים, נחלת יעקב לר' יעקב היילפרין סימן (מ"ה) [ב]. וצין פסוק לפסוק אסור, טור, מ"א [ס"ק א], פרי חדש [אות ד], מי שקנה מלוא ומה צמלמע השנה ששואל לפי שעה או לפרש דבר אסור. עיין גר"ף וצמ"א [ס"ק ד]. וצדנני משה [סוף הסימן] הביא להורות לשואל או לפרש מדבר אסור שפיר דמי, ע"ש: (ג) לגברא. וצ"ס פסק דצין גברא לגברא מותר לדבר דברי תורה אפילו בקול רם, ונפרט האידנא שמאריכין צמי שצ"ך, [מ"א ס"ק ג]. (ובשל"ה עיין ספר תורה וענין בית הכנסת ד"ה כתב הטור כתב אם אסור

(ד) ספרים. משמע דהראשון אסור לקרות בספר מורה ה', צ"ח. ומ"א [ס"ק ט] ממיר, אך השביעי לא יקרא למפטיר בספר תורה אחרת, ע"ש. ועיין סימן רפ"ב מה שכתבתי סוף הסימן [ס"ק יא]: (ה) פגם. אפילו צענין אחד, פרי חדש [אות ד], ע"ש. מי שקנה מלוא ומה צמלמע השנה חייבים היושבים לשלם דמי המלוה, או ימכרו המצוה, ומה שיחסיק יסלימו להקהל, ואם ימכרו ציומר היות לירששים, [שיצ"ן] כנסת הגדולה [ומן קמו הגה"ט אות ג]. ועולם תמיד [כאן ס"ק ו] מולק עליו ופסק דהיותו להקהל, דאין משתכרין צדקה, ע"ש:

קמה (א) הקורא. עיין יד אהרן:

ביאור הגר"א

קמה [א] נספ"ה אין הקורא כו'. מתניתין דמגילה שם כ"ג [ע"ב]: [ב] ואין המתרגם כו' ואין הקורא כו'. סוטה ל"ט ב': [ג] ואין כו' ויא' כו'. ברכות מ"ה א': [ד] ואין כו'. מגילה ל"ב א': [ה] נספ"ה ג. האידנא כו'. שגם בימי חכמי הגמרא היו מקומות שלא נהגו לתרגם, כמו שכתוב שם כ"ג ב' לא שנו אלא במקום כו', תוספות שם ד"ה לא כו'. ובירושלמי [מגילה פ"ד הלכה א] והביאו הרא"ש שם פ"ג סימן ו' והטור אמר ר' [יוסדן] מה מן דאגן חמיי דרבנן נפקי לתעניתא ולא מתרגמי, הרי אמרה שאין התרגום מעכב:

קמו [א] נספ"ה א. אסור כו'. ואפילו בין פסוקא לפסוקא אסור, דתיק דאורייתא (א) לחומרא, תלמיד רבינו יונה [ברכות ה, א ד"ה בין וטור. והשמית השו"ע, שאינו נוהג עכשיו, שאין מתרגמין עכשיו, ואין מפסיקין בין פסוק לפסוק: [ב] נספ"ה ב. כיון שהתחיל כו'. רש"י [סוטה לט, א ד"ה ובפתח] ורמב"ם [תפילה יב, ט]. ומפרשים דלא דוקא שנפתח, ובפתחו (א) דקרא [נחמיה ה, ה] לשון התחלה. אבל בירושלמי [מגילה פ"ג הלכה ז] ובמסכת סופרים [פ"ג הלכה ח]

הגהות רעק"א

קמו (א) (מניא פקיה) לצורך גדול. עיין משנ"ן חלק ג' סימן ל"ח:

הגהות הפמ"י

בוצאת חסדן שארן זיון גאלה
מכון ירושלים

7

ו. תלמידי רבינו יונה
 ז. ברכות ד, ה ד"ה רב שם:
 ח. מרדכי [שם רמז טו]
 והנהגות אשרי [שם שם]
 אור זרוע ח"א הלכות קריאת
 שעת סימן יא [ומנהג ר'
 יהודה חסיד [ומ"ק סימן
 קנה, כל ב' סימן ב' יא, ה,
 הנהגות מיימוניות מפילה יב
 אות ו]:
 ט. [ב"י ד"ה וכל ע"פ]
 חוספות [ו] ריש פרק
 ג' [דמגילה] [ב'
 דברכות [ו] יג, ה ד"ה
 גלגון והל"ש [שם פ"ז
 סימן כ [והסמ"ג]
 [והסמ"ק] [ו] סימן קמ"ז]:
 ט. בקד הבית:
 י. רבי ירוחם נתיב ב'
 [סוף ח"ג נפש הר"מ
 נמשכה]:
 כ. טור שם רב שר
 שלום [ומנהיג הלכות שנת
 סימן ל]:
 קמו א. מגילה ל"ב
 [ע"ה]:

ציונים פ"מ א
 ב. מרדכי פרק רבי
 אליעזר דמילה [שנת רמז
 כסן]: (ב*) ש"ת
 מהר"ם מרוטנבורג דפוס
 פראג סימן תקד:

הגהות והערות
 [ו] פנינו ב"י כחב או
 לפרש דבר אסור, וכן העמיק
 הרא"ש שם סוף סימן ו. אך
 ברא"ש שם יש נוסחאות
 אחרות, או לפרש דבר אסור
 והיתר לא. וכ"ה בדבני
 ירוחם נתיב ב' ח"ג פה"ל:
 כתב רש"י... או לפרש דבר
 אסור לא. ועיין פמ"ג לנשי
 שרד, מקור חיים, חוספת
 שנת, שהיה ב"מ אסור
 בנזק אסור, ובדברי משה
 סוף הסימן כתב שם רבינו
 ירוחם פה"ל: או לפרש
 מדבר אסור לפי עשה שפיר
 דמי, וז"ע. ועיין במחמ"ר
 מרדכי ס"ק ג, במחמ"ה,
 ובגמר הטעם ס"ק ב:
 [ו] ע"פ כח"י, ועיין
 הערה ח:
 [ו] עיין סימן פ"ה סעיף
 ה':
 [א] ב"ה בכל הדפוסים
 ראשונים. ונמצאה
 לעצמנו חקיקת ב"ה, היינו
 נכנסת הגדולה [הגב"ל], וכן
 הם חיקו גם בגמ' הטעם
 ס"ק ד. ובפמ"ג חקיקת ח"מ,
 היינו הנהגות מיימוניות.
 וכ"כ להדיח התרומות העשן
 שם שם הנהגות מיימוניות:
 [ב] עיר"ש סולת גלוה
 דקאי אמשי"ב בשו"ע לעיל:
 אם יש עשרה ליימי וכו' מי

(א) או לפרש דבר אסור (ב) (ר"י ברכות ד, ה): ה שרי. אפילו
 ליכא י' ליימי (כ"מ) תרומת העשן סימן כד, כיון דעסיק בלוחמו
 ענין. ובש"ה [מסכת שנת נר מזה ד"ה עוד כתב; עיין ספר מורה וענין
 בית הכנסת ד"ה כתב העורך מחמיר אפילו לסייע לחזן מתוך החומש.
 ומטה משה [סימן רג] כתב דנכון
 לקרות בלחש עם הש"ך, דאי אפשר
 לכיון לשמוע, כמו שכתב סימן
 נ"ט סעיף ד' [ו] אין צריך
 לעמוד. אפילו העומדים על
 הבימה, דאין לריכס לעמוד מפני
 ספר תורה אלא כשאלם נושאה,
 אבל כשמונחת במקומה אין לריך.
 עיין (ב*) ריש סימן קמ"א, ובמגילה
 ריש פרק הקורא עומד [בא, א] וכן
 דדוקא הקורא לריך לעמוד, וכן
 משמע צו"ד בסימן רפ"ב סעיף
 ב' ובסימן רמ"ד [ו] והא דהו"כ
 לומר שם בסימן רמ"ב סעיף י"ח
 [בהגה] לפי שהספר תורה ברשות
 אחרת, משמע דהעומדים על
 הבימה לריכס לעמוד, היינו בשעה
 שמגביהין אותה [כא], וכן הוא בצ"י
 שם [קעג, ב ד"ה ומ"ש ואפילו] שם
 רש"א [שו"ת ח"ג סימן רפ"א], וכן
 הוא בתוספות מנחות דף ג' א"ג [ע"ה סוף ד"ה הא דעידל] [כ], ובשעת
 ברכת התורה לריכס הכל לעמוד (משאל בנימין סוף הספר חידושי
 דינים לטור א"ח אות א ומ"ע הרמ"ע מפא"ן סימן ל"א), דהוי דבר
 שבקדושה: ז ויש מחמירין, וצ"ן גברא לגברא לכולי עלמא שרי
 לישב [צ"ח ריש סימן קמ"א]:

קמו (ב) כתב צ"י [ד"ה וכתב] שם המרדכי [סוף מגילה] דאם
 נטל ידיו ולא הסיח דעתו, מותר לאחוז ערום. ועל זה [ו]
 סומכים האשכנזים שאוחזים ספר תורה ערום בשעה שמגביהים
 אותה, עכ"ל הב"י. וכתב דרכי משה [אות ה] ואני מצני ציהה ולא
 ראיתי מנהג זה, אלא אדרבה נוהגין שלא לניע בספר תורה ערום,
 אבל בכתבי קודש לא ראיתי מימי מי שחשש לזה, עכ"ל. ואפשר
 דסגי בכל מידי דמנקה, עיין סוף סימן ד' [פעיף כג]. (א) והצ"ח
 [ד"ה אסור] מפרש דאפילו בעמודים אסור לאחוז, אם לא ע"י מטפחת

קמו (א) אין צריך לעמוד כו'. גמרא אמרינן פרק
 גמרינן [סוטה לג, ה] אמר רבה בר רב הונא כיון שני
 ספר תורה אסור לספר אפילו בדבר הלכה, שנאמר [נחמיה ו'
 ובפמ"ו עמדו כל העם, ואין עמידה אלא שתיקה, שנאמר
 לג, טו] עמדו ולא ענו עוד. ומה
 זה כתב הטור שם רב שר:
 דאין לריך לעמוד בשעת קן
 המורה, דהעמידה דכתיב ב'
 היינו שתיקה. ומהר"ם [ו]
 מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג
 [תקד] שהיה מחמיר ועמד ב'
 הקריאה כמו שכתב רמ"א שם
 כן כתב המרדכי [שנת רמז
 משמו, וכתב שם שגם בשעת הו
 היה עומד שנאמר [מלכים ב' כ'
 ויעמוד כל העם בצדיק, וה'
 רמ"א צו"ד בהלכות מילה ו'
 רסא סעיף א, וכתב על זה
 נוהגין. וא"כ גם כאן ראוי ל'
 כן, דהא בחדא מחתא מחח
 מהר"ם שם. ולכאורה קשה על
 שעמד מהר"ם, והלא מנ
 גמרא דאין עמידה אלא שתי
 ואני צעני לא הצניתי דברי רב

דינו גלית ספר תורה. ובו ח' סעיפים:
 א. אסור לאחוז ספר תורה ערום בלא
 סימן קמו
 ב. דיני גלית ספר תורה. ובו ח' סעיפים:
 א. אסור לאחוז ספר תורה ערום בלא
 סימן קמו
 ב. דיני גלית ספר תורה. ובו ח' סעיפים:

שלוש, דודאי העמידה היא כפשוטה, אלא לדומה העמידה זו
 להיות בשתיקה, דאם לא כן קשה מה דאמרינן בפרק שני
 העדות [שנוטות ל, ב] בשעת גמר דין לריכס צעלי דינים ל'
 בעמידה דכתיב [דברים יט, יז] ועמדו שני האנשים, הכי נמי ו'
 דאין לריכס להיות מעומד אלא בשתיקה. ובלבוש [סעיף ג]
 הוכחה אחרת, דאי סלקא דעתך עמידה ממש הא כבר כתיב ו'
 ה, כה] ואתה פה עמוד עמדי, דמשמע דוקא הש"ך שהוא הסר
 והוא צדוטה, ולא מנינו כן בגמרא. אלא ודאי דמכל מקום אי
 העמידה כפשוטה, אלא ששעת העמידה לריך שתיקה, ועל כן ו'
 נהג מהר"ם בעמידה. ואם כי אין צנו כח להכריע, מכל מ'
 נראין דברי מהר"ם נכונים, וכן ראוי לנו לנהוג. ושוב מו'
 נחשובה לרי' עובדיה ספורי [כת"י סימן ז' [ו] שפסק כן ד'
 לעמוד, ובשעת אמירת ברכו פשיטא שצריך לעמוד, ול'
 צירושלמי [ו] כל דבר שבקדושה צעלי לייקס ארגליו כו'. ומטעם

נראה דכשהקהל רוצין לישב אחר אמירת הש"ך ברכו לא יצו עד שיאמרו תחלה ברוך ה' המצורך לעולם ועד:
קמו (א) אסור לאחוז ספר תורה ערום. בגמרא [מגילה לג, ה] אמרינן נקבר ערום, שאין לו שער אומה מנזה. וכתבו התוס'
 [ד"ה גלא] יש מפרשים מנזה אחיוה. וקשה, פשיטא שאין לו שער [אומה מנזה], כיון שלא עשה המנזה כהוגן. לכך נ'
 ריב"א בלא מנזה של אומה עשה, שאם אחו וקרא צו אין לו שער מהקריאה, וכן אם אחו לגוללו או להגיהו [א]. וכתב צ"י [ד"ה ו'
 וז"ל, וכתב המרדכי [סוף מגילה] נראה לי דהני מילי צידים סתם, אבל נטל ולא הסיח דעתו לא [קפדיה] [קפדין*], ע"כ. ואפשר

באר היטב
 לספר אפילו בין גברא לגברא אף שהספר סגור א"כ מה יענו ליום
 הרין הגדול והגורא ארתן שמספרין בשעת הקריאה, אוי להם ולנפשותם,
 והזוהר ח"ב רה, א האריך מאור בענשם, ע"כ, הגא"א: (ד) שרי.
 אפילו ליכא עשרה ליימי, כ"מ [תרומת העשן]. ובש"ה מהחמיר אפילו לסייע
 לחזן מתוך החומש, ומטה משה כתב דנכון לקרות בלחש עם החזן דאי אפשר
 לכיון לשמוע [מ"א ס"ק ה]: (ד*) צ"בין. ובספר סולת גלוה [דברי חכמים
 ח"ה ד' [ב] ורא"ה ראיה לאחור וזוהר וח"י ר' א' חמירי מאור דזה:

עורך ד"ה פמהריק"ש
 סעיף ב' סוף [עוד שיש צ"ח]. ועיין הכתוב [עך להם] סימן רפ"ד:
 קמו סעיף א ערום בלא מטפחת וכו'. בין לקרות בין לגלוה בין להנהיג והוא הדין לשאר כתבי הקדש ועיין חוספות פרק קמ"א דשנת י"ד א' [ד"ה האומן]:

XIX 65
7

ספר 4217

קהלת יעקב

חלק ראשון

אשר קהיל איש האלהי הרב הגאון האמתי המפורסם
וזה יעקב זצוקל האב"ד ור"מ דק"ק קארלין

תוכו נהלו חידושים נפלאים, בפו מסולאים, על כל סוגיות הש"ס אשר אסף
וקבץ ערוגת מטעי השתולים על תלמי לבו, ובהבונתו הסיר רבי הקשויות,
וזרעו ושלח לו בירושלמי ותוספתות וגדולי הראשונים, וחכמתם היא סמכתו,
עוד הרב לשואליו דבר ה"זו הלכה בד' חלקי הש"ע, לדעת מה יעשו בישראל,
גם ארים נעימים במלי דאגרתא זעיר שם זעיר שם, ערבים לנפש שומעם.

הובא לבית הדפוס

י"ב בן הגאון המחבר הרב החריף המפורסם הנגיד מוה' סענדר נ"י

וויילנא

בדפוס ר' יוסף ראובן ביר מנחם מן ראם

שנת תר"ז לפ"ק

СЕФЕРЪ РЕГИЛАТЪ ІАКОВЪ

т. е.

Собранія Іакова Сочиненія Раввина Іакова Брухинъ.

ЧАСТЬ I.

ВИЛЬНО

Въ Типографіи Р. М. Ромма.

1847.

בה וכו' וכל הבריייתא עד סופה . הרי להאי שהייג ההוא מוסכס להלכה באין חולק מדמיתיה ליה לראיה שחכמים עשו סייג לדבריהם ואם כדברי המפרשים שבבריייתא סייג אחר הוא . מה ענין דברי חכמים ור"ג לשם ומפרש עליהם כיגד . אלא ודאי חדא מלתא היא ואין קאן מחלוקת כלל . ולכן סיים ומנאל יסן כל הלילה . ודוק היטב כי דבר ברור הוא . דר"ג אית ליה הסייג ההוא ג"כ . לכן יש לפסוק כן להלכה חף . דאמרין הלכה כר"ג . היינו דלא נימא רבנן פליגי דדרשי בשכבך כר"א ופסאלת בניו ופאלת הגמרא כאלן . וכן הוא דעת הר"ף שפסק הא דאמר ר"ג ורשב"י דיעבד הוא כו' . ולכתחלה חסור כדתיגיא כו' וזה מבואר כמה שכתבתי :

שם אמר ריב"ל אש"פ שקרא אדם ק"ש בבה"כ מזה לקרותה על מנתו ; לכאורה נראה דריב"ל לשיטתו דאמר לעיל ק"ש סמוך למתו . וא"כ לפ"י ס"ל דחף ת"ח העוסק בתורה דאין לקרות על מתו וכן משמע קצת לשון מזה . רק אכן לא קיי"ל כוותיה בהא דהפלות באמצע הקיום . וא"ל לקרות על מתו רק להגן מן המזיקים . לכן אמר ר"ג אס ת"ח הוא אינו נר"ך . ועיין בירושלמי על פסקא וחכמים אומרים שכל האמוראים קרו ק"ש על מתו . וגם ריב"ל מוזכר ההם ולא סמכו על תורהם . ובאמת קצת י"ע צעיני דלכאור' לנואח רבא את בניו לקינן (דף ט"ז) לא חגו בלא ק"ש . משמע דאין חילוק בין ת"ח לשאר אדם . ואולי פליגי על ר"ג . ובריייתא פ' הרוואה (דף ט) הנכנס לישן על מתו אומר שמוע עד והיה אס שמוע לא מחלקא כלל . וכן ר' ינחמק אמר לקינן (דף ה) כל הקורא ק"ש על מתו מויקין בדלין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף . ואין עוף אלא תורה משמע שסבר כרב נחמן . שטעם ק"ש משום תורה . לכן אמר ואין עוף אלא תורה שגם הק"ש משום תורה הוא דמגינה . ואפ"ה איהו גופיה דריש מקודם יעלו חסידים בכבוד ויגנו על משכבותם בק"ש . ש"מ שאף החסידים אשר בודאי עוסקים בתורה קוראים ק"ש על מתו . לכן כל אש חל יפגור עלמו :

דף ה' ע"א אמר ר' לוי בר חמא אמר רשב"ל לעולם ירגזו אדם כו' ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם . נלחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש שנאמר על משכבכי . לכאורה תרויייהו בק"ש משמע שנאמר בכל לבבך ובשכבך וכמ"ס רש"י ז"ל בקד דריב"ל . וי"ל דרשב"ל סבר פר' שניה לאו דאורייתא וקרא לדבר בס בדה"ת כתיב כדאמרין פ' היה קורא לחד מ"ד . ובפרשה זו כתיב ושמות את דברי אלה על לבבכם והיינו דברי תורה . וכן מבואר כמה דוכתין דרשין הא קרא אד"ת למה נמשלו ד"ת לשם חיים כו' קדושין (דף ל' ע"ב) ובשירובין (נה) לכן דרש בלבבכם על ד"ת . משא"כ בפרשה ראשונה כתיב בכל לבבך ועל לבבך ומפרש ליה אדמוני ליה . אבל על משכבכם בתרויייהו כתיב בשכבך . לכן דרש ליה אק"ש ואפרשה ראשונה דהיא מן התורה :

דף ח' ע"א ר' אבוב נפק בין גברא לגברא בעי רב פפא בין פסוקא לפסוקא . מאי . רב ששה מהדר אפיה וגריס . הגעון בזה מה שפירש בספר חמדות הימים דקאי אבין פסוקא לפסוקא . והיינו בשעה שהמתרגם אומר התרגום ובעי בגמרא אס מותר ללאת ועי' אמר דרב ששת הוא גריס אז ואמר אכן בדין וליניהו בדיניהו . כי התרגום הוא בשביל עמי הארץ שאינם מבינים הכתוב בלא תרגום . ואנו שמבינים אין אנו צריכים לשמוע התרגום ולכן מותר ללמוד . ובאמת התרגום אינו מעכב . שהרי פתה אין מתרגמין כלל . אבל בשעת קריאת התורה בודאי אין היתר כלל ללמוד כסוגיא דסוטה . ואף שורתא אומתו . ואין נזכר לכל החלוקים שהמניחו הרשעונים מתמת קשיא זו והוא דבר מתוק מאוד :

דף ט' ע"א ובלבד שלא יאמר השכיבנו . פירש"י על הקורא קודם עמוד השחר . ונראה דרש"י לא

רבה נפרש עג קודם הגן החמה . דכיון דלא פסקין דר"ע נק' אחר עמוד השחר רק בשעה הדחק . ופירש"י אבל שלא בש הדחק לא . וע"כ ל"ל דפלגי תנאי בהא מילתא והיינו דלייבא אי נימא בפירוש איתמר או מכללא כדדייק בכל דוכתי . ואי מכי מאי . וכמו שבארתי . דבר זה בחבורי משכנות יעקב (סו"ט) ו' מסתייה אס נחייב לקרות ק"ש אבל לבבך הזכרות אין לנו . ובכ ברכת מעריב ערבים ומעביר יום ומביא לילה . ומאי שנה דנ השכיבנו לכן פי' על קודם עמוד השחר . ומה שהקשו התוס' ודאי זמן שביבה הוא . נראה דלענין ק"ש נקרא זמן שביבה ש לנו לחלק בזמן הלילה . ובשכבך פירש כ"ז שבני אדם שוכבין א לברכת השכיבנו שנתקנה ביחוד על ההולכים לשכב ולא שייך ל ברכת ק"ש . דמן הדין היה רחוי לסמוך גאולה לתפלה בערו כדמקשה בגמרא (ע"ב) רק דאמרין כיון דתקון רבנן השכי כבאולה אריכתא דני . ונראה שברכה זו נתקנה בפני ערומה דהא לא נתקנה רק להגן ולא שייכה כלל לק"ש . וע"כ הקורא סג לעמוד השחר שאו רוב בני אדם אינם יגנים כדאמרין לעיל (דף משמורה אחרונה חשה מספרת עם בעלה . וכפרש"י שם הו קרוב ליום ובני אדם מתעוררים כו' ע"ש . וע"ז הזמן כיון רש"י שאין לומר השכיבנו אז . ואולי מן הדין אסור לילך לישן שו סמוך לנשות ק"ש של שחרית . ועכ"פ חגי שעה קודם מיקדי סג לק"ש . ובפרט משום אונס שינה . וכ"ש לר' אליעזר דזמן ק עד הן . וה נראה לפרש דברי רש"י ז"ל :

שם ק"ש ערבים והלל בלילי פסחים כו' . מכאן משמע דה בלילי פסחי תלוי ג"כ בזמן אכילת פסח . ונראה ערביה אין יולאין אחר חלות . וכדדרשין בעבור זה לא אמר אלא בשעה שיש מזה ומרור מונחים לפניך . והרי איתא במכיל בשם ר' אלעזר שחייב אדם לעסוק ביו"ט עד חלות . ור"א לטעו דאמר בסוגין אכילת פסח עד חלות :

שם דר"ע האי הוא מאי עביד ליה כו' למוטו לילה אחרת דלתי כו' . קשה היכי הוה סברא שיהא נאכל ל ימים הא היו נראה ונדחה ואינו חוזר ונראה אליבא דכ"ע

שם ר"א אומר בערב אהה וזבח כו' ומועד לאתך מונחים או שורפין קדשים ביו"ט ממוהינים לו עד בוקר שני . ולכאורה ו לורך בזה . דמנינו שלשה טעמים להחיר שריפת קדשים ביו דלמ"ד אמרין מתוך שהתורה הצערה ללורך הותרה שלא ללו משמע דלילייהו מותר לשרוף קדשים ביו"ט . דבפסחים (דף ה) אי רבא על הא דיליף ר"ע אסור חנוך משש שעות ולמעלה מדבר אף ביום הראשון תשביחו שאור מצתיכם וכתיב כל מלאכה תעשו . ומנינו להבערה שהיא אב מלאכה . ש"מ הלל . ש"מ ו ציבור חנוך אלא שריפה . וש"מ הבערה לחלק ינאה . וש"מ אמרין ואולי והותרה הבערה ללורך הותרה שלא ללורך . אלג דלמ"ד אמרין מתוך שרי לשרוף חנוך משום מזה . והוא הו לנותר דהא חנוך מותר אתי לשריפה . ובשבת (דף כד) משכ דהיה ההוי אמינא דנותר דוחה אפילו לא תעשה ד"ע אי' לגלי קרא דיליף חזקיה ואמוראי אחרניי דלא דחי . אלמא דהו מזה גמורה . ולמ"ד אמרין מתוך מותר לשרפו ביו"ט . וכן שם במסכת שבת דחזקיה לשיטתיה בירושלמי דלא אמרין מתו וכן למ"ד הבערה ללאו ינאה ולא היו אב מלאכה שרי בי כדליתא בסוגיא הנ"ל בפסחים דאמר רבא ש"מ הבערה כו' וכן למ"ד מקלקל בחבורה פטור כו' רק בלר"ך לאפרו ובהעברת כ כהן משום מבשל פתילה . אבל הבערה גרידא מקלקל הוא עיין פרק האורג (דף קו) וא"כ יש מקום לומר דר"א סובר כו מהני . חנוס האי דינא דמתוך נראה דלא ס"ל לר' אליע דאמרין בעלמא ר"א שמותי הוא פי' מחלמדי בית שמותי ומסתמ אולי בשעתיהו דלא סברי מתוך . וכמו שאמרו בירושלמי ד בדיה (הלכה ד) ב"ש אומרים לא יעול אלא אס כן נעטע מבט יוס

ספר

שני לוחות הברית השלם

חלק עשרת הדברות

אמרות מהורות, מפנינים יקרות, חבור על שתי תורות, בכתב
ובפה מסיני מסורות. ערוכות וסדורות, מהגבור בגבורות,
איש אלהי בוצינא קדישא מרא דארעא דישראל, החכם
השלם בכל מדות וחכמות גלויות וסתומות, הגאון
אשר שפעת יפעת אור תורתו, זרח בכל
התפוצה, מקצה אל קצה, כבוד מהר"ר
ישעיה במה"רר אברהם הלוי זצ"ל
ממשפחת הורוויץ, הספון וטמון
במנוחתו בארעא קדישא
ונשמתו בגנוי מרומים תחות כורסיה דעתיקא קדישא

מהדורה מחודשת מפוארת ומושלמת כלולה במעלות:
תיקוני שגיאות ושיבושים, פיסוק מלא, תרגום מאמרי הוזה"ק, מלואים והשלמות,
הערות וביאורים, פענוח ראשי תיבות, תוכן העניינים מראה מקומות וציורים,
קונטרס מפתחות, ועוד מעלות רבות כאשר עיניכם תחוינה מישרים

נערך ונסדר מחדש בעזרה ש"ת ע"י

מאיר כ"ץ

מפעל השל"ח השלם שלידי מכון "יד רמה"

חיפה

הש"יג הקדום

חורנו ורגנו גראון רל ישיג האוי הורוויץ
3311

מסכת מגילה

עמוד הצדקה

נסמך עמוד הצדקה לפורים, כי בו נצטוו ביתר שאת על מתנות לאביונים.

פרק נר מצוה

א. ענין ד' פרשיות, ופורים.

א. בד' פרשיות צריך להיות אזני כל העם אל השליח צבור בקרות הפרשה מספר תורה, שישמעו מפיו. ויש מהם שהוא מדאורייתא, כמו שכתבו התוספות בפרק שני דמגילה (זו ב, ד"ה כל התורה), וכן בסמ"ק (מצוה קמ"ז) חשיב עשה לזכור מעשה עמלק, והיא פרשת זכור וכו', עד כאן. כתב מהרי"ש, אותם שאינם יכולים לבא למנין לפרשת זכור, יש להם לזוהר לאמרה בניגון ובמעמים. ובתוספות פרק היה קורא (ברכות יג א, ד"ה בלשון הקדש) כתבו, דפרשת זכור ופרשת פרה דאורייתא. הביאם הבית יוסף באורח חיים סימן קמ"ו ובסימן תרפ"ה. ומהר"ש ז"ל כתב בספר חכמת שלמה, דמעוה הוא ומחק פרשת פרה. יהיה מה שיהיה, מכל מקום הר' פרשיות על כל פנים, על כולם חל עליו החיוב מדרבנן לשמוע קריאתם בתורה, וחמיר יותר מקריאת הפרשיות של כל השנה שחיובן גם כן בצבור, מכל מקום אם יש עשרה דצייתי, דהיינו החזן ותשעה עמו, או יש איזה היתר לאחריני לעסוק בתורה כמו שנפרש (להלן). אבל באלו, החיוב מוטל על כל ישראל לשמעם, מקצתם דאורייתא ומקצתם דרבנן.

ב. ועתה אפרש ענין של כל השנה. גרסינן בפרק ואלו נאמרין (סוטה לט א): כיון שנפתח ספר תורה, אסור לספר אפילו בדברי תורה, שנאמר (נחמיה ח, ה) 'וכפתחו עמרו כל העם', ואין עמידה אלא שתיקה, שנאמר (איוב לב, מז) 'כי עמדו לא ענו עוד'. והא דאיתא בפרק קמא דברכות (ח א): רב ששת מוהדר אפיה וגרים, פירוש בשעת קריאת התורה. פירש רש"י, שהיה גורם בלחש, דהא דאמרין שאסור לספר, היינו דוקא בקול רם, לפי שמונע אחרים מלשמוע, אבל בלחש שרי. ובעל הלכות גדולותי פירש, הני מילי דאסור לספר, בדליכא עשרה דצייתי לספר תורה, אבל אי איכא עשרה דצייתי, שפיר דמי. ורב אלפס (בברכות ומגילה שם) פירש, דוקא רב ששת שתורתו אומנתו, אבל איניש אחריני אסור.

ובהגהת אשר"י בפרק קמא דברכות (ס"ז), כתב אהנך תירוצים אם יש שם עשרה שומעים קריאת התורה, אבל אם אי שם כי אם עשרה [עמו], אסור למהדר אפיה, שצריך שיהיו עשרה שומעים ספר תורה כו'. הרי, שכל ההיתרי אינם אלא בדאיכא עשרה דצייתי לספר תורה, ורש"י לא התיר אפילו בדאיכא עשרה אלא בלחש, אבל בקול רם אסור. ועג זה אמרו בפרק ואלו נאמרין כיון שנפתח ספר תורה, אסור לספר אפילו בדברי תורה. ובעל הלכות גדולות סבירא ליה. כיון דאיכא עשרה, אפילו בקול רם מותר. וההוא דאלו נאמרין מיירי בדליכא עשרה. ורש"י סבירא ליה זה לדוחק לאוקמי ההוא דאלו נאמרין בדליכא עשרה, דהא סתמא אמר 'כיון שנפתח ספר תורה אסור' כו', אלא מיירי בקול רם. ולהרי"ף, אין שום היתר אפילו בדרכים הנזכרים לעיל, אלא למי שתורתו אומנתו. אבל לכל הדעות, על כל פנים צריך להיות עשרה דצייתי, דאם לא כן, נתבטל חס וחלילה תקנות הקדמונים לקרוא בתורה בצבור (מגילה כג ב), גם כל הברכות היו לבטלה.

ג. ואפילו ההיתרים הנזכרים לעיל בדאיכא עשרה, כתב הבית יוסף שם סימן קמ"ו, וזה לשונו: וכל מיני היתרות אלו, שכתבו המפרשים להקל בשמיעת קריאת התורה, אינם ענין לפרשת זכור שהיא מן התורה בעשרה, כמבואר בדברי הרא"ש פרק שלשה שאכלו (ברכות פ"ז ס"ב), ובדברי סמ"ק (כפנינו בכ"י: סמ"ג). והתוספות ריש פרק היה קורא (ברכות יג א, ד"ה בלשון הקודש) כתבו: דפרשת זכור ופרשת פרה הוו דאורייתא, עכ"ל. כלומר, דשם צריכים כל הצבור לשמוע. ולי נראה, אפילו בשאר פרשיות שהם דרבנן, גם כן הכי, והם עדיפי מפרשיות של כל השנה שיש בהם צד היתר, אבל לאלו אין צד היתר, כמו בפרשת זכור, דהא כל הארבע פרשיות בחדא מחתא מחתינהו (מגילה פ"ג מ"ד), וכל תיקון דרבנן בהם הוא כעין דאורייתא (פסחים

יד רמ"ה

א. כן הוא בדרכי משה או"ח סי' תרפ"ה: 'מצאתי כתוב בשם מהרי"ש'. ג. כ"כ התוס' בברכות שם בשמו, וכן ברי"ף מגילה כד א.

יעשה אחד משתים, או ילך ויעמוד אצל החזן כשקורא המגילה, או יהיה לו מגילה כשרה כתובה פתוחה לפניו, ויקרא ממנה.

ו. **כשמברכין על קריאת מגילה ושהחיינו, יכוין שיצא בכרכות אלו גם על סעודת פורים שיאכל, ומצות משלוח מנות כו', כי סעודת פורים ומשלוח מנות הם גם כן מצות מדברי קבלה, וראוי היה לברך עליהם 'אשר קדשנו במצותיו וציונו כו' ושהחיינו', דהא מוזמן לזמן קאתי, כמו שמברכין אגף הנוכח ואקריאת מגילה, רק שהברכות של המגילה קאי על קריאת המגילה ועל קיום מה שכתוב במגילה, דהיינו הסעודה, ומשלוח מנות כו', כמו שהחיינו בקידוש יום טוב סוכות קאי גם על הסוכה (סוכה מו א), על כן צריך השומע הברכות לכוון גם על זה.**

ז. **יש בחוצה לארץ כרכים גדולים וישנים ערים גדולות ובצורות, ויש להסתפק בהם אולי היו מוקפות חומה בימי יהושע בן נון, על כן, ראוי ליחיד אשר יראת אלקים בלבד, להחמיר על עצמו, ולקרות המגילה ממגילה כשרה גם בליל ט"ו ויום ט"ו, רק יקרא אז בלא ברכה. וכבר רמזתי, שראוי להיות אדם ירא וחרד במצות, ומכל שכן במצוה העוברת, כלומר שאינה נוהגת אלא פעם אחת בשנה, ראוי להיות זריז בה כהנה וכהנה.**

ח. **פורים מותר לעשות מלאכה, ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושים. והעושה, אינו רואה סימן ברכה לעולם. ובהגהת מיימוני (הל' מגילה פ"ב ה"ד, אות ת'): בשאלות כתב, דמאן דעביד עבדתא באתרא דלא נהוגא, משמתין ליה, עכ"ל. וכתב הכל"כו (סימן מ"ה, הל' מגילה) וזה לשונו: וכבר כתבנו למעלה, שאסורים בעשיית מלאכה בקבלת מנהג על כל ישראל, ואין לזלזל על המנהג כיון שפשט איסורו בכל ישראל. אמנם בנין של שמחה, כגון לבנות בית התנות לבנו, ונטיעה של שמחה, כגון הנוטע בורנקי של מלכים מותר. וכן מלאכת מצוה שריא, כגון כתיבה של מצוה. ומותר לכתוב פסקי הלכות ופשט המקראות שאדם שמח בהן, [דכתיב] 'פקודי ה' ישרים משמחי לב' (תהלים יט, ט), ואגרת של שאלת שלום וכותב [בפנינו בכל"כו: וקורא] בספר זכרונות, וכן כל דבר שאינו צריך עיון, נראה שמותר, עכ"ל. ובמהר"ל (מנהגים, הל' פורים): אמר מהר"ש, שלמאן דאמר שפורים אסור לעשות בו מלאכה, אסור גם כן לכתוב בשני הימים, דכתיבה היא מלאכה גדולה. ומהר"ל היה כותב תשובות על שאלות אשר שאלו לו בשעה שהיה מיסב על השלחן בסעודת פורים, עכ"ל. ובתרומת הדשן (תשובה קי"ב), מה שנהגים לעשות כמה מלאכות בפורים בתפירה וציורים וכמה מיני מלאכות לצורך פורים, יפה הם עושים או לאו. תשובה: יראה, דשפיר דמי, והכי מוכח בפרקא**

ל ב). ומי יתן, אפילו בכל השנה, החרש יחרישו בשעת קריאת התורה, ולא ישגו בהיתרים הנזכרים לעיל. וכן משמע בשבלי הלקט (ענין תפלה, סימן ל"ט) שהביא הבית יוסף שם, וז"ל: מצאתי כתוב בשם רבינו שמחה, האידנא אמאי נהוג לקרות ולעיון בספרים בעוד שהם קורים. ויש לומר, דדוקא לספר אסור, כדי שלא יהיו נמרדים שאר השומעים, אבל לקרות בלחש שפיר דמי. מיהו תימה לרבי, שגם הוא מצווה לשמוע קריאת התורה, דכתיב (נחמיה ה, ג) 'ואוני כל העם אל ספר התורה', ואם יקרא בספר לא יוכל להבין מה שקורין, הלכך נראה דאסור, עכ"ל. ושבלי הלקט ודאי סבירא ליה כתיורוצא דרב ששת, כמו שכתב רבינו יונה בפרק קמא דברכות (ח א) וז"ל: ואית דמפרשי, דדוקא רב ששת היה מותר, מפני שהיה סגי נהור ולא היה מחוייב בקריאת התורה, דברכים שנתנו בכתב אי אתה יכול לאמרן בעל פה, אבל אדם אחר שרואה, וחייב בקריאת התורה, אסור לספר כו'. על כן אני אומר, אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה, שלא ישגו בהיתרים הנזכרים לעיל אפילו כל ימות השנה, ולא יסיה שמיעתו מקריאת השליח צבור מתוך הספר תורה.

ד. **כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין. כדאיתא במסכת חגיגה (ו ב) בענין עולת ראייה וחגיגה, שאינה באה מהמעשר אלא מהחולין. וכן נראה לי לענין פורים, שנהגים במחצית השקל, ומכל שכן משלוח מנות ומתנות לאביונים, שהוצאה זו יוציא אדם משלו ולא ממעות מעשר שלו. וכן מצאתי כתוב, וזה לשונו: ודוקא משלו, כאשר השיב מהר"י מולין (שו"ת מהר"ל סימן נ"ו) דבמעות מעשר לא נפיק ידי מתנות לאביונים. ומוזה נראה לי, באותן המקומות שנותנים קצבה מכל נפש לחזן קודם קריאת המגילה מעות פורים, בזה לא נפקי ידי מתנות לאביונים, כי הוא בכלל השכירות, ואם לא יתן הקצבה ההוא, היה צריך להרבות שכירות החזן, ואם כן הוא הצדקה תהיה לנו ולא לעניים, אלא צריך ליתן בלאו הכי כפי נדבת מסת ידו, עד כאן. אמנם כשהפריש כפי מסת ידו, ורצה להוסיף, נראה דמותר להוסיף ממעות מעשר שליך.**

ה. **מצות קריאת המגילה חמורה, ודוחה מצוה מהתורה (מגילה ג א), והיא מצוה הבאה פעם אחת בשנה. והעולם אין נוהרין בה, לראות ולקרוא מהמגילה הכשרה הכתובה בספר ובדיו ובכל הלכותיה, או לשמוע אותה כולה מפי השליח צבור הקורא אותה ממגילה כשרה. רע עלי המעשה אשר נעשה, כי צעקת העם מרובה בבית הכנסת, שאי אפשר לשומעה כולה מהשליח צבור. ויש אשר מסודר לפנייהם חומש וקורין מתוך החומש, נמצא אלו האנשים אינם מקיימים מצות קריאת המגילה, אשר היא מצוה עוברת ואין לה תמורה בכל השנה, ונמצא זה עוקר המצוה הזאת**

'Abadi, Yitzhak

שו"ת

אור יצחק

כולל

שאלות ותשובות וחקרי הלכות
בעניני אר"ח ויו"ד ומעט מעניני אהע"ז וחר"מ
וענינים שונים

מאתי

הצעיר יצחק עבאדי
ראש כולל אהל תורה

ירושלים - ליקווד

תשס"ג

סימן נ"ב

בגדר חיוב קריאת התורה

שו"ע אורח סי' קמ"ו סעי' ב'.

כתב המחבר וז"ל: כיון שהתחיל הקורא לקרות בס"ת, אסור לספר אפילו בד"ת, אפי' בין גברא לגברא, ואפילו אם השלים הוא הפרשה. ויש מתירים לגרוס בלחש, וי"א שאם יש י' דצייתי לס"ת מותר לספר (בד"ת). ויש מתירים למי שתורתו אומנתו. ויש מתירים למי שקודם שנפתח ס"ת מחזיר פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמוע ס"ת אלא לקרות, ומתחיל לקרות. ולקרות שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה, שרי. וכל זה אינו ענין לפרשת זכור ופרשת פרה, שהם בעשרה מדאורייתא, שצריך לכיין ולשומעם מפי הקורא. והנכון שבכל הפרשיות ראוי למדקדק בדבריו לכיין דעתו ולשומעם מפי הקורא.

שאלת: בענין קריאת התורה דמשמע מהמחבר דלשאר הראשונים [הנ"ל] אין חיוב על כל יחיד לשמוע קריאת התורה חוץ מפרשת זכור. ותמחה, דלפי פשטות הענין נראה שכל אחד חייב בקריאת התורה.

תשובה: איני יודע מאיפה דקדקת שפשטות הענין שכל אחד חייב בשמיעת קריאת התורה. אולם בכל זאת כוונת לדעת עליון, והוא בשבלי הלקט ומובא בכ"י [שם, בנדרמ"ח עמ' ס"ז], ורמז לזה בכיאר הלכה [שם ד"ה ויש מתירים]. וז"ל הב"י: כתוב בשבלי הלקט [סי' ל"ט] מצאתי כתוב בשם רבינו שמחה האידינא אמאי נהוג לקרות ולעיין בספרים בעוד שהם קורים. ויש לומר דדוקא לספר אסור כדי שלא יהיו נטרדים שאר השומעים, אבל לקרות בלחש שפיר דמי. מיהו תימה לרבי שגם הוא מצווה לשמוע קריאת התורה דכתיב [נחמיה ח' ג'] ואזני כל העם אל ספר התורה, ואם יקרא בספר לא יוכל להבין מה שקורין, הילכך נראה דאסור, עכ"ל.

הנך רואה שהסיק דפשטות המקרא שכל אחד חייב לשמוע ולהבין לקריאת התורה. אבל לענ"ד דאי משום הא לא איריא, דאין שום ראייה מהפסוק בנחמיה, כי מה שקרא שם עזרא בתורה אין זה מענין התקנה של קריאת התורה שתקן משה רבינו [רמב"ם פרק י"ב מתפילה הל' א'], ועיין שם בפסוקים בנחמיה שכלל ישראל נתאספו כנראה באופן מיוחד בראש השנה ובקשו מעזרא שיקרא לפניהם, ועל פי בקשתם קרא לפניהם מאור הבוקר עד חצי היום, (והחיוב בראש השנה אינו יותר מחמשה קרואים), והדברים מוכיחים שזה היה מעמד מיוחד באותו היום ועל פי בקשתם של הציבור. וממילא

לנו. ואף אם נאמר דכיון דשלא כדין הוא אם כתבו אזכרה בתלמוד, מ"מ נראה שחייבים לקרוע, דלמעשה עכשיו שכתוב שם השם ונשרף, הרי יש בו בזיון ועיין בשבת [דף קט"ו ע"ב] דכותבי ברכות כשורפי ס"ת. ובפרט עכשיו שודאי אין איסור כלל לכתוב בספרי התלמוד את האזכרות, כיון שניתנו ספרים להכתב, והוא פשוט.

ועיין בפתחי תשובה [סי' ש"מ ס"ק כ"א] שכתב בשם ספר תפארת למשה שהסתפק בשורף ספרי תלמוד, ונעלם מהם דברי הדרכי משה הנ"ל.

שוב ראיתי בתוס' מו"ק [דף כ"ו ע"א ד"ה קדר] שהניחו בתימה דבקרא משמע דשרף כל המגילה, וכן בירושלמי לא גרסינן האזכרות. וצ"ע בכוונתם, אם רצונם לומר שחיוב הקריעה אינו על האזכרות אלא על המגילה, צע"ג, דאיך אפשר לחוש לבזיון המגילה יותר מהאזכרות, דאם יש שם אזכרות מה יתן ומה יוסיף שנשרפה גם המגילה. ואולי כוונתם רק על פירושו של הפסוק, ורצונם לומר דבפסוק ובירושלמי לא משמע כפירוש הבבלי, אבל אין הם חולקין על עיקר הדין שעיקר הקריעה היא על האזכרות. וכן מצאתי ברש"י על הרי"ף [דף ט"ו ע"ב ד"ה הס"ת] שכתב שקורעין על ס"ת שנשרף מפני אזכרות שבו, והיינו כגמרין. וכן מצאתי בריטב"א שם שכתב, וכל שיש בו הזכרת השם דינו כס"ת לענין זה, והרי זה כמפורש ואין מה להסתפק²⁹.

סכום:

- א. הא דאמרינן דאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה, הוא דוקא אם ראוי להשתמש עדיין בקדושה חמורה, אבל אם לא, עדיף להשתמש לקדושה קלה מאשר לגנום, וכט"ז.
- ב. ס"ת שבלה אסור לעשות ממנו בין תפילין ובין מזוזה [ולא כנודע ביהודה שנטה להתיר לעשות תפילין], ועיקר הטעם שאסור נראה דהוי בזיון בחתיכת היריעה.
- ג. יש חילוק בין קדושה עצמה לתשמישי קדושה, דבקדושה עצמה גם כשגונום אותה צריך לגנוזה בכלי חרס כדי שלא יתבער מהר, ובתשמישי קדושה יכול לעשות מהן תכריכין למת מצוה אף שמתבער יותר מהר.
- ד. ארון שבלה מותר לקבור בו מת מצוה.
- ה. מת מצוה לאו דוקא, אלא גם עני שאין לו תכריכין וכדומה.

29. וראה גם ב"מ ס"ד ס"ק כ"א.

כל אחד לשמוע שאר קריאות התורה, כי שם היה לרצונם ובקשתם.

ועוד הנה שם היה אנשים ונשים. והדבר ידוע שנשים פטורות מקריאת התורה דהוי מצות עשה שהזמן גרמא [כמ"ש בערוך השולחן סי' רפ"ב סעי' ט"ו]. ועיין בברכי יוסף רפ"ב אות ז' שכתב בשם המאירי דהא דאשה עולה למנין הקרואים בס"ת זה רק בזמן שהיו רק הפותח והמסיים מברכים, אבל עכשיו שכל אחד מברך ודאי שאין אשה עולה כי היאך תברך והיא פטורה, [ועיי"ש דזה דלא כהמג"א שם ס"ק ו'].
(אלא) שדברים אלה צ"ע כי הברכי יוסף שם באות ה' כתב דלדעת רבינו האר"י אין האשה והקטן עולין אלא לשביעי, ולפי דברי המאירי אשה לא תוכל להיות שביעי דאיהי אמרה ברכה אחרונה, אם לא שנדחוק שעולה לשביעי אבל אח"כ מוסיפין איש אחר והוא מברך לאחרונה.

והנה אין מוצא מהדין הזה, והוא תלוי במחלוקת אם יש חיוב על כל אחד לשמוע קריאת התורה. אבל זה ודאי דאף שאין חיוב לפי פסק המחבר, מ"מ אם כבר נמצאים בבית הכנסת ויוצאים בזמן שאסור לצאת עונשו חמור מאד כמו שכתוב [בברכות דף ח' סע"א]. וכן המספר בדברים בזמן שאסור ג"כ חמור מאד, ועל זה נאמר ובוזי ה' יכלו, ובוזי יקלו. ואע"פ שאפשר היה לומר על הלכה זו ספק דרבנן לקולא, אבל כיון שזה ספק בזיון התורה ודאי אזלינן לחומרא. ולכן מן הראוי להחמיר אם נמצאים בביהכ"נ שלא להקל כלל כדיבור, ואפילו בקריאת ולמוד ד"ת אחרים חוץ מאשר לשם לב לקורא בתורה.

ונראה לי עוד, כי אדם זוכה אם נזהר בזה לאריכות ימים ושנים, וחילי מהא דאיתא [בברכות דף נ"ד סע"ב] ג' דברים המאריך בהן מאריכין ימיו ושנותיו של אדם, המאריך בתפילתו, והמאריך על שולחנו, והמאריך בבית הכסא, ע"כ. ובפשוטו שכרו כאן הוא מדה כנגד מדה, חוץ ממה שהוא זוכה בעצם אריכותו או למצוה ליתן לחם לעני ע"י שולחנו, או שתקובל תפילתו ע"י אריכותו או לרפואה ע"י בית הכסא. יש עוד דבר נוסף שהגמרא מביטיחה לו, שאל תדאג באריכותך בדברים אלה על בטול זמנך, כי אדרבא חוץ מהכל עוד יוסיפו לך אריכות ימים ושנים. וכן אני אומר כשאדם מקיים מה שכתוב ואף אם אינו מחויב מן הדין אלא מהדר בזה, אל יחוס על זמנו ועתותיו, כי לא עוד אלא שגם יאריכו לו ימיו ושנותיו.

עוד יש לי להעיר בענין קריאת התורה דלענ"ד נראה מהגמ' בבב"ק [דף פ"ב ע"א] שכתוב שם מה טעם תיקן עזרא

הכפרים אין להם מנין במקומם, איזה חיוב יש להם לבא ולשמוע קריאת התורה, הא פטורים הם מן הדין.

ולענ"ד יש יותר חיוב אם רצו להדר לבא ולהתפלל בצבור, כי זה ודאי חיוב על כל יחיד ויחיד, ולמה יהדרו רק בקריאת התורה ולא בתפילה. וכן במגילה [דף ב' ע"א] כתוב שהקדימו לאנשי הכפרים לקרוא ליום הכניסה שהוא ב' וה', משום שהם נכנסים אז לקריאת התורה כמו שכתב שם הר"ן בריש מגילה, וצ"ע. (ועיי"ש בר"ח ריש מגילה, שכתב וז"ל: מפני שנכנסין בני הכפרים בכרכים כדי שיתפללו בצבור ויקראו בס"ת, ע"כ). ובודאי אפשר לדחוק בכל זה ולישב, אבל בפשטות הדברים אינו כן.

ודברי רש"י במגילה שם [בדף ב' ע"א ד"ה אלא] צ"ע, שכתב טעם ליום הכניסה משום שנכנסים לעיר למשפט לפי שבתי דינין יושבין בב' וה', ובאמת תלי תניא בדלא תניא, דהא תקנת ישיבת בתי דינין אינו אלא משום קריאת התורה ולמה לא כתב עיקר הטעם, ועוד אם משום שנכנסים למשפט וכי כל אחד ואחד היה לו דין בב' וה', אבל אם הכניסה לקריאת התורה ניאח, וצ"ע.

ודאיתו עכשיו בריטב"א שהקשה על רש"י עוד יותר, דהא קריאת המגילה היה לפני תקנת עזרא שבתי דינין ישבו בב' ובה'. ועיי"ש מה שתירץ, שתקנת יום הכניסה מחכמי המשנה ולא מזמן מרדכי ואסתר, ורק אסמכוה חכמי המשנה אקרא. ואין זה מישב מה שהקשינו.

ועוד נ"ל להוכיח שחיוב קריאת התורה הוא על כל יחיד ויחיד, דיעויין בתוס' יבמות [דף י"ד ע"א] ד"ה כי, שכתבו שבני הכפרים היו מתקבצים בכפריהם לקרוא בתורה בב' וה', ע"כ. ועל כרחך שכולם היו מתקבצין, דאם לא כן מה הועילו בתקנת קריאת המגילה באותו היום אם לא היה רק מנין מצומצם כדי לצאת תקנת קריאת התורה בציבור, אם נאמר שכל יחיד ויחיד לא היה צריך לבוא, ועוד הא היה אפשר לצאת עם עשרה זקנים או יותר וכל האחרים לא היו צריכין לבוא לקריאת התורה, אלא ע"כ שלדינא יש חיוב על כל יחיד ויחיד לשמוע קריאת התורה.

ולבאר כוונתי יותר במה שכתבתי לעיל להוכיח מסוגיא דמגילה, דהנה לכאורה אנשי הכפרים היו רחוקים מן העיר לפחות כמהלך מיל, ובפרט שכל עיר ועיר היה לה מסביב כאלפים אמה אם לא יותר מגרש ושדה כמו שכתוב בתורה, וא"כ היו רחוקים בני הכפרים לפחות מיל מהעיר והרי הם פטורין מכל מצוה דרבנן אם צריכין לעקור ממקומם יותר ממיל כמפורש בברכות [דף ט"ו ע"א] ופסחים [דף מ"ו ע"א], ועל כרחך אם באו לעיר לקריאת התורה היה זה משום הדור

זה ודאי אם הדרו לבוא לקריאת התורה, מוכרח שיש חיוב על כל יחיד ויחיד, דאם לא כן מה שייך הדור אם אינו מחויב כלל.

ועיין ברמב"ם [פרק י"ג משמיטה ויובל הל' ב'] שכל עיר היה לה מסביב ג' אלפי אמה, ועי"ש בכסף משנה שיש מחלוקת בזה.

סכום:

אף שפסק המחבר שיכול ללמוד בזמן קריאת התורה, ואין חיוב על כל אחד לשמוע לקריאה. מ"מ כיון שיש בזה מחלוקת ראשונים, ראוי להחמיר בענין שיש בו בזיון התורה, ולא ללמוד בדברים אחרים בשעת קריאת התורה.

סימן נ"ג

אין צריך לעמוד בקריאת התורה

שו"ע אור"ח סי' קמ"ו סעי' ד'.

כתב המחבר וז"ל: אין צריך לעמוד מעומד בעת שקורין בתורה, ע"כ.

זה כמה שנים שעשינו תקנה בבית מדרשנו "אהל תורה" לשבת בשעת קריאת התורה, וכן שלא לקרוא ביחד עם הבעל קורא חוץ מהעולה, ושלא לדבר בין גברא לגברא. ועשינו לתקנה, משום שטבע בני אדם שיותר קל להם לקבל על עצמם מה שנעשה כתקנה מדבר אשר כתוב בהלכה, הגם שכל דברים אלו הלכות הם.

אמנם אני יודע שיש כאלה שמרגישים שזה אולי שלא כדוין לשבת בקריאת התורה, ולכך הריני בא להוכיח זאת על פי ההלכה:

א' מדברי הרמב"ם פרק י"ב מהלכות תפילה הל' י"א, שכתב וז"ל: ואין התורגמן נשען לא לעמוד ולא לקרוא אלא עומד באימה ובריאה, וכתב בהגהות מיימוניות שכ"ש שהקורא עצמו צריך לעמוד, ע"כ. מבואר שדוקא הקורא או התורגמן הם אלה שצריכים לעמוד.

ב' מדברי הטור בריש סי' קמ"א [בנדמ"ח עמ' נ"ו], שכתב וז"ל: וצריך לקרות מעומד, דתנן [מגילה דף כ"א ע"א] הקורא את המגילה יושב יצא, מה שאין כן בתורה. וכתב על זה הב"י ומשמע דדוקא הקורא צריך לעמוד אבל לא שאר הציבור, וכן נוהגים, ע"כ.

מעומד בעת שקורין בתורה, והוא מדברי הרב שר שלום המובא בטור [בנדמ"ח עמ' ס"ז ס"ח]. ובביאור הגר"א שם כתב לדייק כן מירושלמי מגילה [פ"ד הל' א'] שאסר לקרוא ולמתרגם בישיבה וכן הוא בבבלי [שם כ"א ע"א], מכלל דלכולי עלמא מותר - וכן עיקר, עכ"ל. וגם הטור כתב כן שם, וז"ל: לא ראינו מי שנוהג כך (לעמוד), דמה שכתוב וכפתחו עמדו כל העם, אותה עמידה שתיקה היא עי"ש. ועיין באורך בכף החיים כאן באות כ' שאסף מכל הפוסקים שכתבו שכן המנהג שלא לעמוד. ושם באות כ"א, כתב משם האריז"ל שלא היה עומד בשעת קריאת התורה ואפילו בעניית ברוך ה' המבורך, וכן עמא דבר. וראה עוד בפתח הדביר סי' קמ"ו.

והדבר ידוע שכל מקום שהלכה רופפת בידך פוק חזי מאי עמא דבר, ובכל מקום כתוב שהמנהג היה שיושבים. וכן בעשרת הדברות יש שאלה גדולה בראשונים אם מותר לעמוד, והיא גופא ראייה שבכל שאר הקריאה היו יושבים תמיד.

וחזין ממה שהוכחנו כן משיטת הפוסקים, אף אם נניח שיש כאן מחלוקת בדין, הרי ודאי שבכל בית כנסת יש להם לעשות כמו שהרב שלהם פוסק בשבילם. ואף שראינו שהמהר"מ החמיר ועמד [כמו שהביא הרמ"א בסוף סי' קמ"ו], מ"מ לא כתוב שהחמיר להעמיד את כל הציבור, ובודאי שאין זה אלא חומרא שהחמיר לעצמו.

והגם שבתשובות הרמ"ע מפאנו סי' צ"א כתב שצריך הציבור לעמוד³⁰. מ"מ קשה מאוד שהעלים עין מכל הראשונים שכתבו שהמנהג לשבת, וחזין מהמהר"מ לא שמענו על מי שהחמיר לעמוד, ובודאי לא להעמיד לכל הציבור.

וכבר אמרו חז"ל [בב"מ דף פ"ו ע"ב], וזה לשונם: אמר רבי תנחום בר חנילאי לעולם אל ישנה אדם מן המנהג שהרי משה עלה למרום ולא אכל לחם, מלאכי השרת ירדו למטה ואכלו לחם וכו', ע"כ. וכבר היה פה זקן אחד שאמר כך נהגתי כל חיי, ואיני שומע לבטל מנהגי בזה. וכנראה ששכח אותו זקן מאמר חז"ל זה, שלעולם לא ישנה אדם ממנהג המקום. וגם משה כל חייו היה רגיל לאכול לחם ובכו"א שינה מנהגו מפני מנהג המקום, וכן המלאכים, והכל משום דרך ארץ.

30. ומלבד זאת, ידוע הדבר שהרמ"ע תחילת דרכו היתה דרך הרמ"ק, ואח"כ למד את תורת האר"י וקבע בה מסמרות לעצמו, וא"כ ודאי הוא שתשובה זו נכתבה קודם שנגלה לו תורת האר"י ז"ל, ואם היה יודע

17

Schachter, Hershel

נפש הרב

למלאות שנה לפטירת מרן
הרב יוסף דוב הלוי סולוביצ'יק זצ"ל

לקוטי אמרים
תיאורי מעשים
ודברי הערכה

כתובים וערוכים בעזה"י בידי
צבי שכטר

הוצאת בית המדרש ד'פלאטבוש
ירושלים ה'תשנ"ט
הוצאה שלישית

קריאה, ובאופן שהיה משמיע לאזניו [ע"י רמ"א-לסי קמ"א ס"ב] באופן הניכר מאוד לכל, וממנו למדו כל הרואים שכן מן הנכון לעשות, לקרוא העולה עם הבעל-קריאה. [וכמבואר בסי' קל"ט ס"ב וסי"ג].

ו] רבנו סיפר לנו שדעת זקנו הגר"ח היתה שאפילו בטעה בטעמים (בטראפ) מחזירין אותו, וכ"ש בטעה במבטא התיבות, אפילו בטעות שאינה משנה את הענין, דדוקא במגילה דנקראת אגרת הוא שהקילו בירושלמי. [ע"י מסורה חוברת ו', עמוד כה.]. אכן הרמ"א בשו"ע או"ח (קמ"ב ס"א) הקיל בזה, דדוקא בטעות שמשנה את הענין הוא דמחזירין אותו. ורבנו הכריע בזה ואמר לנו, דאם הבעל-קורא לא יכעוס, ולא יתבלבל לגמרי אם יגידו לו שטעה, אז בודאי מן הנכון להחמיר כדברי הגר"ח. אך אם הבעל-קורא איננו ברתורה, ויקפיד על כך שמחזירין אותו על כל טעות קלה, או אפילו אם לא יקפיד, אלא דאיכא למיחש לשמא יתבלבל מכל וכל, אז בודאי מן הנכון לסמוך על פסק הרמ"א.

ז] כתב הטי"ז או"ח (ריש סי' רפ"ב) בשם הלבוש, שבשבת שקורין שתי פרשיות שיש לקרות מנין חצי הקרואים בכל סדרה. ונראה דהיינו מנין ז', אבל לא מה שמוסיפין, דבזה אין שום חיוב מן הדין. ועיי"ש בפרמ"ג, שהלבוש בעצמו לא כתב כן, אלא ס"ל דבכה"ג צריך לחלק בשוה, והטי"ז חולק עליו. והמנהג הפשוט הוא כדעת הטי"ז, לקרוא לרביעי קצת מהסדרה הראשונה ומהסדרה השניה, ואח"כ מוסיפים כמה שירצו בסדרה השניה.

ואמר בזה הגר"מ, ז"ל, שמן הנכון לצאת י"ח שתי הדיעות, ושלא להוסיף כלל על מנין הקרואים כשקורין ב' סדרות מחוברים.

7 ← ח] רב ששת מהדר אפיה וגריס: מבואר בשו"ע יו"ד ריש סי' רפ"ב, שחייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת... ולא יחזור לו אחוריו. ועיי"ש בטי"ז סק"א שכתב, ונראה דרבנים שעומדים לפני ארון הקודש אינן בכלל איסור זה שעומדים אחוריהם לארון הקודש, כיון שהס"ת מונחת... הוה כמו ברשות אחרת. ובפרמ"ג (לאו"ח סי' ק"נ במש"ז סק"ב) כתב לומר, שאפילו כשהספר מונח על השלחן שעל הבימה ג"כ י"ל שהבימה דינה כרשות אחרת, ואותם היושבים במקומות שבין הבימה להיכל, ופניהם להיכל ואחוריהם לבימה, דג"כ שרי, וכדברי הטי"ז הנ"ל. אכן ע"י גמ' ברכות (ח.) דרב ששת מהדר אפיה וגריס (משנתו כשקורין בס"ת),

אמר אנן בדידן ואינהו בדידהו. והקשו שמה התוס' מכח הגמ' בסוטה (לט.) דמבואר שמה, דכיון שנפתח ס"ת אסור לספר, אפילו בדבר הלכה. ועיי"ש מש"כ לתרץ. ובתוס' סוטה (שם) ד"ה כיון שנפתח כתבו עוד תירוץ, דמצינו למימר דמהדר אפיה שאני. והיה נראה לומר בביאור כונתם, דלצאת ידי חובת קריאת התורה בעינן שיצטרף אל הצבור השומעים, דליכא קריאת התורה ביחיד. ובכדי להצטרף אל הצבור ס"ל (להך דעה) דבעינן שיהיו פני הצבור פונים אל הספר, וכל שמהדר אפיי הרי איננו מצטרף אל הצבור. והך דינא דכיון שנפתח ס"ת אסור לספר וכי' נוהג דוקא באלו מאנשי הצבור השייכים ומצטרפים אל הצבור של קריאת התורה, אבל לרב ששת דמהדר אפיי, ולא היה מצורף למנין השומעים, ממילא לא היה נוהג בו הך דינא דאסור לספר, וממילא מובן שפיר מה שהיה גורס לעצמו בשעת קריאת התורה.

ומן הנכון להחמיר כהך דעה בתוס' סוטה [ודלא כפרמ"ג הנ"ל], ולדקדק תמיד בשעת קריאת התורה להיות פניו כלפי הספר בשעת קריאת התורה.

ט] במנחה של שבת ובשני וחמישי בדרך כלל המנהג אצלנו לקרוא מתחילת פרשת השבוע עד שני. פעם אחת הייתי בבית המדרש של רבנו בשבת פ' מסעי למנחה, והקפיד שיקראו מתחילת פ' דברים עד שלישי, ואמר שכן נהגו בבריסק, וטעם המנהג עפ"י דברי הנביא — ציון במשפט תפדה, ועיי' גמ' שבת (קלט.) שאין הקב"ה משרה שכינתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל, ובפסוקים שמשני ועד שלישי בפ' דברים מיירי הענין בהעמדת הדיינים שבמדבר, ופ' דברים תמיד קורים בט' הימים, ע"כ נהגו להדגיש ענין זה בימים האלו. י] וכן נהג רבנו להקפיד בהפסקות דהזי"ו ל"ך של קריאת פ' האזינו אפיי בשבת פ' וילך למנחה ובשני ובחמישי. ואף שהרמ"א כתב (באו"ח סי' תכ"ח ס"ה) בשם המרדכי למגילה, שאין להקפיד בזה אלא בשבת, רבנו החמיר בזה כדעת הסי' שיירי כנה"ג שמה. וטען, שקיימת אפשרות שיש בזה אי' דאורייתא אם לא נדקדק בהפסקות אלו, כי במגילה (כב.) איתא, דכל פסוקא דלא פסקי' משה אנן לא פסקינן, ואילו בברכות (יב:) איתא, דכל פרשה דלא פסקי' משה, וכבר עמדו האחרונים על סתירת דברי ב' הגמ' אהדדי. ועוד קשה, שדבר ידוע הוא שאצלנו תמיד

מפסיקים באמצע הפרשה, ואין אנו מדקדקים בפרשה בפחות מג' פסוקים ושלא לשייר בפרשה כדאיתא בברייתא במגילה (שמה). וביאר בזה ר' הוא, שצריכים לקרות את התורה ככתבה. ואם מפי הרי אין זו קריאה ככתבה. והוא הדין נמי אם קורא פסוקים אהדדי מבלי לשהות קצת בין פסוק ל הרבה בעלי קריאה, שאין שוהים בסוף פסוק] ככתבה, ועובר ממש בזה האיסור דכל פסוקא דלא דוקא בשאר קריאות דעלמא, שתקנו חכמים לקר פסוקים, שכל עליי' תהיה בה לכל הפחות ג' פ התורה ביחד תהיה בה לכל הפחות י' פסוקים. זכירת יציאת מצרים שבכל יום, שאינה מצוה שמהווה חלק ממצות ק"ש [כאשר ייסד רבנו בי בשם הגרי"ח, וכאשר האריך להוכיח בכמה ראיות] שכמו שעיקר מצות ק"ש מתקיימת ע"י קריאת פו לכמה ראשונים, או ב' פרשיות (שמע והיה אם שנ כמ"כ מצות זכירת יצי"מ צריכה להתקיים בקרי לפרשת שמע (או לפרשיות שמע), ולא סתם בי בהם ענין זכירת יצי"מ, וממילא שפיר מובנים דב שאם יקרא פחות מפרשה לשם מצות זכירת יצי"מ שלא ככתבה, כי הלא צריך הוא לקרוא פרשה לש דדין הזי"ו ל"ך, ששירת האזינו צריכה להיות נקר בתורת פסוקים, וחלוקת הלויים במקדש היתה נקראת כשירה, ואם יפסיק במקום שלא הפסיקו ו נמצא שלא קרא השירה ככתבה, וקריאה שלא ככו יא] רבנו נהג להקפיד שלא להפסיק בין מ"ב ו מסעי, אפיי בחול. [עמג"א סי' תכ"ח סק"ח]. בעני עיי' ליקו"ת (שעל הפרשיות) לפי פנחס. יב] רבנו סיפר היאך שהגרי"ח והגרמ"ס, ז"ל, ל הדברות בטעם העליון, דכל פסוקא דלא פסקי' כ חוברת אי', עמוד יח, בבאור מנהג העולם.]

ספר

עיטורי מגילה

ביאור בעניני מסכת מגילה
לפי סדר הדף

מאת

אליקים געציל פשקם

מהדורה ששית

שנת ה'תשע"ב

ירושלים עיה"ק

וריס,

ו"ל,

אינה

גדול

כתב

זו"ס

דמאי

עיקר

קורא

היא,

זחיוב

דיאה

דיאה

זניא

דיאה

זילוק

כולס

חיוב

הוא

זו"ל,

זורה

זיעת

ה"ת

זו ג'

דנה

נימא

מעין

זמאי

ה"ת,

ודאי

דקרה"ת היא חובת שמיעה ולא חובת קריאה וכמש"כ הראשונים.

(ו) אמנם אכתי ז"ב, דהא בשופר להרצה מהראשונים המנזה היא בשמיעה ולא בתקיעה, ואעפ"כ אי' במתני' בר"ה דחש"ו אינס מו"יאין אחרים יד"ת, וכמו"כ קשה ממקרא מגילה לנשים, דלצה"ג חיוב הנשים הוא חיוב שמיעה, ולא קריאה, ואעפ"כ תנן במתני' דחש"ו אינס מו"יאין אחרים יד"ת במקרא מגילה, ואף נשים נכללו בזה, הרי דגם כשהמנזה היא בשמיעה, צעין תקיעת וקריאת בר חיובא, וא"כ עדיין קשה דמ"ש קרה"ת דאמרינן צה דכיון דהמנזה היא בשמיעה כשרה היא אף ע"י קטן, וז"ב.

(ז) ובביאור הדבר נראה, דשאיני קרה"ת ממקרא מגילה ותקיעת שופר, דגבי שופר החובה היא לשמוע קול של מנזה, ובמגילה המנזה היא לשמוע קריאת מנזה, וזה הוי רק ע"י בר חיובא, דקריאתו ותקיעתו של מי שאינו בר חיובא לא הויא כי אם קול בעלמא ולא קול של מנזה, ולכך אמרינן שפיר דאם תקעו או קראו חש"ו אין השומעין יוצאין יד"ת, משא"כ בקרה"ת המנזה היא ללמוד תורה צליבור, וזה הוי שפיר גם ע"י קריאה שאינה מחוייבת נמי, דהא שומע הוא דבר תורה ומקיים בשמיעתו מצות ת"ת, ומשו"ה לא צעין שיהא הקורא מחוייב צהאי מנזה, ולכך כתבו שפיר הראשונים דמה לי השמעת קטן ומה לי השמעת גדול.

— א —

7e (ח) הרמב"ם צפיה"מ כתב בשם אחד מן הגאונים דקטן אינו קורא בתורה רק לאחר שלישי, וכן הביא הברטנורא

שיטה זו, וכן כתבו הב"י (סי' קל"ה) בשם הרוקח; והמג"א (סי' רפ"צ) בשם עולת שבת, ומבואר מד' כולהו דפליגי על הראשונים וס"ל דא"ל לקיים את הקריאה דתקנת עזרא בקריאת קטן, כיון דאינו בר חיובא, וגם הקריאה דתקנת עזרא איכללא צהא דתנן דכל שאינו מחוייב צדבר אינו מו"יא אחרים יד"ת, וכמו שופר ומקרא מגילה לנשים, דמנאותן בשמיעה ואעפ"כ צעין צהו קריאת ותקיעת בר חיובא.

ובן מבואר דב' תוס' בר"ה (ל"ג א' ד"ה הא) דכתבו שם די"ל דרשות יכול להוציא בר חיובא דרבנן, והביאו ראיה לכך מהא דקטן ואשה עולין למנין שצעה, הרי דסברי דקרה"ת היא ככל המנזות דנאמר צהו דכל שאינו מחויב צדבר אינו מו"יא אחרים יד"ת, דאל"כ מאי ראה אית להו מקרה"ת לשאר מנזות דרשות יכול להוציא בר חיובא דרבנן, וז"ב דאמאי לית להו להני ראשונים טעמא דר"י מלוניל מאירי וז"ת דקרה"ת שניה משאר המנזות, ואין דינה אלא להשמיע תורה לציבור, ולכך אין בין השמעת גדול להשמעת קטן וז"ב.

(ט) ובביאור שיטתם נראה, דס"ל דאף דבקרה"ת הויא המנזה לשמוע תורה, וזה מתקיים אף בקריאת קטן, מ"מ א"א לקיים למנזות קרה"ת ע"י מי שאינו בר חיובא, הואיל והקריאה בתורה לא הויא רק הכשר בעלמא, שעל ידה איכא שמיעה צליבור, אלא דקריאה הויא מעשה מנזה, דעל ידה מתקיימת מצות שמיעת התורה, ולכך צעין מעשה של בר חיובא, דע"י מעשה של מי שאינו בר חיובא א"א לקיים את המנזה ולצאת יד"ת, ולשיטתם זהו גם הטעם דבשופר, ובקריאת המגילה לנשים להצה"ג, צעין קריאת ותקיעת בר חיובא, ואין הטעם משום דלא הוי הקול קול של מנזה בתקיעת מי שאינו בר חיובא, אלא משום

שהתקיעה והקריאה הם מעשה המנוחה, שעל ידו מתקיימת אלל השומעין מנחת שופר ומ"מ, ולכך צעין שהמעשה יעשה ע"י בר חיובא, דע"י מעשה של מי שאינו בר חיובא אין אדם יכול לנאח יד"ח, ולשיטתם ליכא חילוק בין מנחת שופר לקרה"ת, אלא כי היכי דבשופר צעין תקיעה של בר חיובא, ואף דמנחתו צשמיעה ולא בתקיעה, כן נמי בקרה"ת צעין קריאת בר חיובא בכדי לקיים מנחת שמיעה.

(י) השו"ע (סי' תרע"ה ג') כתב דחרש שוטה וקטן שהדליקו נר חנוכה לא עשו כלום ויש מי שאומר דקטן שהגיע לחינוך מותר, ובסי' תרפ"ט כתב השו"ע דחש"ו שקרא את המגילה לא ינאלו השומעין ידי חובתו, והקשה שם המג"א דמ"ש נר חנוכה דפסק כה"א דקטן יכול להדליק ממגילה שכתב דע"י קריאת קטן א"א לקיים את החיוב קריאת המגילה. ובשו"ת חכם נבי (חדשות סי' י"ג) כתב לישב הא מילתא בזה"ל, תשובה, ס"ל דבחנוכה כיון דלאו אקרקפתא דגברא מוטל חיוב ההדלקה, אלא אחד מכל בני הבית מדליק בפתח החדר, ושבו אין שום חיוב על שום אחד מכל בני הבית, אע"פ שלא שמעו הברכה ולא ראו ההדלקה וכו' אמטו להכי סגי בקטן שהגיע לחינוך המדליק בפתח החדר, אבל בקריאת המגילה המוטל על כל אחד ואחד לקרות או לשמוע המגילה, אין קטן אף שהגיע לחינוך מוציא את הרצים, וחילוק זה מתקבל על הדעת, ע"כ.

ובדעת המג"א שלא נחית להאי סברא י"ל דס"ל כמש"כ לעיל בדעתו דס"ל דאין קטן יכול להוציא אחרים בקרה"ת דתקנת עזרא, משום שאין אדם יכול לנאח יד"ח ע"י מעשיו של אינו בר חיובא, ואפי" בכוונה שאין העושה צריך להוציא אחרים יד"ח, ולכך צעין גם בהדלקת נר חנוכה הדלקה דבר חיובא כמו במקרא מגילה,

כיון דע"י הדלקה של מי שאינו בר חיובא אינו יכול לנאח יד"ח.

L

— ד —

(א) והנה עלינו עדיין לבאר לשי' הגאונים הרוקח ומג"א, מ"ש ג' קרואין הראשונים דצעין בקריאתן גדול, משאר הקרואין דכשר בהם גם קטן, ונראה דס"ל דקריאה דתקנת עזרא דהויא מטעם תלמוד תורה, חיובה רמי על כל יחיד ויחיד, ואפי" אי נימא דצלא ציבור ליכא חיוב כלל, מ"מ ציבור חייל חיוב על כל יחיד ויחיד, וכולן חייבין לשמוע קרה"ת מחמת חיובן] ויזאין יד"ח ע"י קריאתו של הקורא, ולכך צעין דלהוי הקורא בר חיובא וכמש"כ, אמנם שאר הקרואין דקאתו רק מחמת מעלת היום, אין חובת קריאתם חיובא דיחיד אלא חיובא דציבור, דנתייבצו הציבור לקרוא קריאה נוספת מפאת מעלת היום, והשומעין אינן חייבין כלל בהאי חיובא ואינם צריכין לנאח יד"ח בקריאה זו, ולכך קורא בהו גם קטן.

— ה —

(ב) המאירי כתב בשם י"מ, דאף דאמרינן דקטן עולה למנין שבעה, מ"מ צריך בכל קריאה קורא א' גדול, והואיל וקרא א' כבר נשלמה תקנת משה רבינו, ואין כאן עוד קריאה אלא מתקנת עזרא. והנה הני י"מ ס"ל נמי כהני ראשונים דגם בקרה"ת אמרינן דכל שאינו מחוייב בדבר אינו יכול להוציא אחרים יד"ח, אלא דס"ל דהאי דינא נאמר רק בקריאה הבאה מחמת תקנת משה רבינו, ולא בקריאה הבאה מחמת תקנת עזרא, וצ"ב דמ"ש האי תקנתא מהאי תקנתא.

(ג) ונראה דס"ל כמש"כ צריש פירקין דד' רש"י [צענין קרה"ת צב' וה']

דעזרא לא הוה הפסוקים והקר הרמב"ם, אלא קריאה לא הויא י"מ דהחיוב קר דהוי מטעם ת"י בכדי להוציא את חיובא, ולא קטן הוי חיובא דציבור קריאת קטן שאי

מפטיר בו

(א) גמ'. מפטיר והק' דאטו משום דמ עם הדרת מלך שבעה שיקראו מצוהר מד' הרי אי המפטיר בנ קריאה נוספת דאמאי קורא הו שציעי, ותיריך ד והנדון הוא רק גברי משום דצרו ב' קרואין, והו והנה בגמרא ל הוא למו הרשב"א, דפשו דקריאתו היא למנין שבעה, ול דודאי דעולה הו צרוז עם אמרו ולא כאחד מו' ה